

ZEMLJEPISNO IZRAZJE

„ANTROPOGEOGRAFIJA — KULTURNA GEOGRAFIJA — DRUŽBENA GEOGRAFIJA“ V TERMINOLOŠKI LUČI

Za tisti del geografije, ki obravnava kulturno pokrajino, so se pri posameznih narodih v znanstvenem svetu uveljavili različni nazivi. Sistematično proučevanje kulturne pokrajine, vokvirjene v znanstveno panogo, je razmeroma mlado in se je začelo v osemdesetih letih prejšnjega stoletja v nemškem kulturnem krogu. Od tam izvira tudi „Antropogeographie“ kot prvotno poimenovanje tistega dela naše vede, ki proučuje odnose med naravnim okoljem in človeško družbo. Francozi niso vpeljali nemškega naziva za ta del geografije in uporabljajo naziv „géographie humaine“, temu ustrezno imajo Angleži „Human Geography“, Italijani „Geografia umana“, Španci „Geografia humana“. V Sovjetski zvezi so zavrgli nemško poimenovanje in uporabljajo namesto tega naziv „ekonomičeskaja geografija“, kateri pa so dali tudi širšo vsebino. V zapadnem svetu se poleg zgoraj označenih nazivov uveljavljata „géographie culturelle“ in „géographie sociale“, kjer pa se pravzaprav antropografija podaja iz ožjega, navadno sociološkega vidika (P. George).

Pri nas, v slovenski literaturi, se je sicer udomačil izraz „antropogeografija“, vendar pa ni posebno priljubljen, ker se nam zdi okoren, izraz sam pa precej deskreditiran zaradi nemške geografske šole v zadnjih desetletjih (glej Geogr. obz. III/4: Politična geografija in geopolitika). Zato bi bilo prav, da poiščemo drug, ustrežnejši izraz.

Vsebinsko premostrvanje tega problema nam izlušči naslednje: Prvemu delu geografije, ki obravnava fizično pokrajino, pravimo fizična geografija. Po analogiji bi potem morali drugi del, ki obravnava kulturno pokrajino, nazivati kulturna geografija. Ta izraz, mislim, da vsebinsko dobro ustreza in je tudi v duhu našega jezika, saj je primeren tako v substantivni kakor adjektivni rabi, na primer kulturna geografija, kulturno-geografski. Z izrazom kulturna (geografija) pa podčrtamo, da je za tako pokrajino bistveno vse tisto, kar je rezultat kulturnega oziroma civilizacijskega posega določene človeške družbe v naravno pokrajino.

Dosedanji izraz „antropogeografija“ se mi ne zdi posrečen niti pojmovno niti oblikovno. Ta izraz, da ne omenjam posebej jezikovnih pomislov, že vsebinsko ne ustreza, zato ker pri antropogeografiji ni v ospredju človek oziroma odnos med naravnim okoljem in človekom, kot bi sklepali po tem nazivu, temveč odnos med naravo in človeško družbo. Saj je družba tista, ki nastopa kot nosilec določenega družbenega sistema s čisto posebnimi proizvajalnimi,

socialnimi itd. odnosi in temu ustreznim pečatom, ki ga vtisne narodnemu okolju. Ker je poudarek na družbi in ne na posamezniku (človeku) — kar poudarjajo tudi številni geografi — menim, da bi nam pomensko in oblikovno najbolj ustrežal izraz „družbena geografija“ in „družbenogeografski“.

Res je sicer, da je naziv postranska stvar, glavno je vsebina, kot večkrat poudarja S. Ilešič, vendar pa je prav, ako skušamo poiskati tak izraz, ki je čim bolj zgovoren, ki ima ustrezen vsebinski poudarek ter je povrh vsega še domač.

S tem v zvezi pa bi rad podčrtal še nekaj. Danes se v naprednem, znanstvenem svetu glede splošnega razvoja človeštva in glede posebnosti posameznih razvojnih stopenj pripisuje odločilna vloga razvoju in obstoju posameznih družbenih sistemov, ki so si v zgodovinskem razvoju sledili. Spoznavati zgodovino se pravi spoznavati razvoj in strukturo posameznih družbenih sistemov, ki so osnovno gibalo ne le strogo političnega temveč tudi gospodarskega, socialnega, kulturnega itd. razvoja. Isto pa seveda velja tudi za same antropogeografske pojave in procese. Saj je v geografiji precejšen delež odmerjen družbenim sistemom in njihovi vlogi v gospodarstvu ter v razvoju političnoteritorialnih tvorb. Pa bodisi kadar proučujemo in govorimo o geografskih učinkih in sledovih suženjske ali polsuženjske dobe, bodisi kadar govorimo o še živečih ostankih starih kolektivnih sistemov (na primer še obstoječa kolektivna zemljiška posest s kolektivnim obdelovanjem v izvenevropskem svetu; ostanki nekdanjih kolektivnih sistemov v Evropi: skupna paša, gmajna, soseska). Se v večji meri pa seveda, kadar gre za ostanke in učinke fevdalne družbe in različnih oblik kapitalizma (gospodarski liberalizem: pretirana specializacija v kmetijstvu, kosaenje in propadanje kmečke posesti; anarhična rast ter pretirana koncentracija industrije in industrijskih naselij itd.), ali pa za razne novejšje prehodne oblike, kot je na primer direkten prehod iz fevdalizma v državni kapitalizem, na primer v osamosvojenem kolonialnem svetu, pa za različne oblike usmerjanja gospodarstva s strani družbe v socialističnih deželah. Tudi takrat, kadar govorimo o splošnih težnjah za uveljavljanje načrtnega gospodarstva in smotrnega urejanja prostora, kot so na primer regionalno planiranje itd. itd. S. Ilešič skuša gornje uvajati z ustreznim poudarkom že v peti razred gimnazije (uč. načrt za geografijo).

Mar ni povsod poudarek na družbenih sistemih, ki prinašajo takorekoč nove tipe kulturnih pokrajin?! Zakaj potem temu tako pomembnemu delu geografije ne bi dali ustreznega poudarka

tudi v naši terminologiji? Zdi se mi, da smo glede tega res preveč skromni. Kar pogledajmo, kako je znala zgodovina v svoji terminologiji dati potreben (včasih že kar pompoz) poudarek, pa čeprav vsebinska stran še danes v marsičem zaostaja in se le s težavo izvija iz zakoreninjene tradicije deskriptivnosti, golega fakticizma, dina-

stologije in podobno.

Darko Radinja

Op. ured.: Želeti je, da bi gornje tri izraze še bolj osvetlili, morda s kakega drugega zornega kota. Zato bi bilo koristno, da se glede tega še kdo oglasi.

DROBNE NOVICE

GOSPODARSTVO JUGOSLAVIJE LETA 1957

Gospodarski razvoj naše države je lansko leto v proizvodnji vseh gospodarskih panog precej narasel, posebno pa v industriji in kmetijstvu. Razvoj proizvodnje spremlja naraščanje števila zaposlenih in povečanje produktivnosti dela hkrati. Pomemben korak v razvoju gospodarstva se kaže nadalje tudi v povečanem izvozu. Za gospodarski razvoj v preteklem letu je nadalje značilno tudi razširitev notranjega tržišča.

V letu 1957 je dosežen doslej največji porast narodnega dohodka. Po podatkih Zveznega zavoda za gospodarsko planiranje je znašal narodni dohodek lani 1800 milijard dinarjev, na prebivalca torej nekaj nad 100.000 dinarjev, kar je za 22% več kot leta 1956.

V industriji je bil leta 1957 dosežen 17% porast glede na prejšnje leto. Industrijska proizvodnja je torej trikrat večja kot leta 1939. Ta porast je celo večji, kot ga predvideva Družbeni plan gospodarskega razvoja za obdobje 1957—1961, ki naj bi povprečno narasel za 11% letno.

Na ugoden razvoj industrije je vplivalo več činiteljev: boljše oskrbovanje s surovinami, obratovanje novih industrijskih objektov ter rekonstrukcije in razširjenih starejših objektov. V tem letu so stekle številne elektrarne, premogovniki, tovarne črne metalurgije, kemične industrije, tekstilne in prehrabene industrije. Porast proizvodnje v posameznih panogah nam kaže naslednja tabela (leto 1956 = indeks 100):

Elektroenergija	124
Premog	104
Nafta	129
Crna metalurgija	125
Barvna metalurgija	111
Nekovinska industrija	119
Kovinska industrija	117
Elektroindustrija	135
Kemična industrija	118
Industrija gradbenega materiala	114
Lesna industrija	115
Papirna industrija	113
Tekstilna industrija	115
Industrija kož in obutve	114
Industrija gume	125
Grafična industrija	130
Prehrabena industrija	118
Tobačna industrija	85

V energetiki je najpomembnejši porast električne energije. Ta proizvodnja je dosegla 6,25 milijard kWh, kar je za 1,2 milij. kWh več kot v letu 1956.

Proizvodnja aluminija se je povečala za 3.500 ton, proizvodnja jekla pa za 162.000 ton. S tem smo prvič presegli proizvodnjo en milijon ton jekla. Proizvodnja bakra se je povečala za 15%.

V industriji strojev je dosežen naslednji porast. Proizvodnja kmetijskih strojev se je povečala za 22%, proizvodnja gradbenih strojev za 65%, strojev za obdelavo kovin in lesa za 41% in ostalih strojev za 24%.

V živilski industriji je dosežen porast v vseh panogah. V proizvodnji sladkorja za 47%, v proizvodnji mesnih konzerv za 69% in ribjih konzerv za 40%.

Proizvodnja bombažnih tkanin se je povečala za 13%, volnenih za 22%, usnjene obutve za 20%, gumijaste za 24%.

Kmetijska proizvodnja se je v celoti povečala za 35%. Največji porast je dosežen pri pšenici in koruzi (doslej največja proizvodnja po vojni). V živinoreji pa je porast le 5%. Naraščanje proizvodnje v posameznih kmetijskih panogah nam kaže naslednja tabela (1956 = 100):

Poljedelstvo	164
Sadjarstvo	191
Vinogradništvo	140
Živinoreja	105
Domača obrt	146

Naraščanje kmetijske proizvodnje je rezultat razširjanja obdelovalne površine, ugodnih vremenskih razmer, povečanih investicij in višjega hektarskega donosa. Kljub dosedanjemu porastu pa s kmetijstvom še ne moremo biti zadovoljni.

Obseg prometa se je povečal za 15,1%. Tovorni promet je narasel za 18%, potniški pa za 8%. Pri posameznih vrstah prometa je porast naslednji (1956 = 100): železniški promet 109, morski promet 128, rečni promet 134 in avtobusni promet 141.

Povečani obseg prometa je zaradi omejene kapacitete in zastarelega prevoznega parka, kar velja posebno za železniški promet kot osnovno vrsto prometa, precej oviral pravočasen prevoz. Ta panoga je še vedno dokaj ozko grlo našega gospodarstva. — Razširjena zunanja trgovina je vplivala na obseg pomorskega prometa, njegova kapaciteta se je v tem letu povečala za 95.400 BRT.

V gradbeništvu se je vrednost proizvodnje v letu 1957 povečala za 29%. Povečanje gre na račun večjih investicij, večje proizvodnje gradbenega materiala pa tudi zaradi ne-